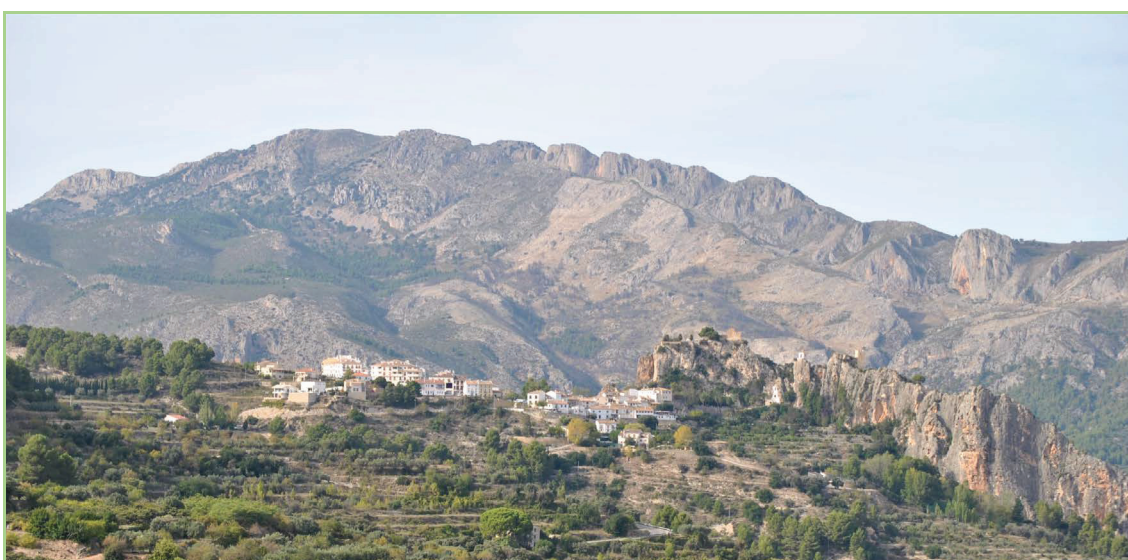

CATÀLEG D'ARQUITECTURA DE PEDRA EN SEC DEL TERME MUNICIPAL DE GUADALEST

PROMOTOR:

AJUNTAMENT DE GUADALEST
Plaça de San Gregori, 1
03517, GUADALEST (Alacant)
Telf. 965 885 095

GEA- AMBIENTAL. S.L.

CIF: B-54908975

Direcció: Carrer Consell, 1 local 4

Código Postal: 03590 ALTEA (ALICANTE)

Teléfono de contacto: 699 46 56 43

ÍNDEX DE CONTINGUTS

DOCUMENT 1. MEMÒRIA

1. INFORMACIÓ GENERAL	5
1.1. JUSTIFICACIÓ I OBJECTIUS DEL PROJECTE	5
1.2. ENQUADRAMENT LEGAL DEL CATÀLEG	6
1.3. EQUIP REDACTOR	6
1.4. DELIMITACIÓ DE L'ÀMBIT D'ESTUDI	6
2. METODOLOGIA	6
2.1. INTRODUCCIÓ METODOLÒGICA	6
2.2. ANÀLISI HISTÒRIC PRELIMINAR	7
2.3. ANÀLISI CARTOGRÀFIC PRELIMINAR	7
2.4. TREBALL DE CAMP	8
2.5. ELABORACIÓ DE FITXES I CARTOGRAFIA	8
3. ANÀLISI HISTÒRIC DEL TERRITORI	9
3.1. L'ACTIVITAT AGRÍCOLA I RAMADERA A GUADALEST	9
3.2. L'ACTIVITAT CALCINERA A GUADALEST	10
3.3. LA COLLITA DE LA NEU EN GUADALEST	10
4. CLASSIFICACIÓ I TIPOLOGIES CONSTRUCTIVES EN PEDRA SECA	12
5. BIBLIOGRAFIA	13
6. SIGNATURES	13

ANNEXES A LA MEMÒRIA

ANNEX 1: LLISTAT DE BENS CATALOGATS

DOCUMENT 2. FITXES

DOCUMENT 1: MEMÒRIA

1. INFORMACIÓ GENERAL

1.1. JUSTIFICACIÓ I OBJECTIUS DEL PROJECTE

El terme municipal Guadalest, pel seu desenvolupament històric i donades les seues condicions geogràfiques, presenta un notable interès històric i patrimonial des de diversos punts de vista. D'una banda, la seua ubicació a entre els grans massissos de les serres de Serrella i Aitana ha suposat una fet d'importància per a la comunicació entre les comarques del Comtat i la Marina Baixa, alhora que l'altitud de l'ombria d'Aitana li ha conferit una rellevant importància en la indústria del gel. A més, el municipi compta amb una àmplia tradició agrícola, la qual ha transformat profundament el seu territori per a la producció de diversos cultius de secà al llarg de la història.

Vista de abancalaments de Guadalest amb Serrella al fons.

Els factors geogràfics tan característics del municipi han desencadenat durant els últims segles un conjunt de transformacions encaminades a la comunicació territorial i l'aprofitament agrícola i del gel que, junt al desenvolupament d'altres activitats tradicionals com el pasturatge, fan que Guadalest compte en l'actualitat amb un ric patrimoni etnològic vinculat a les tècniques tradicionals de construcció de pedra en sec. És per aquest motiu que la catalogació i l'inventari d'aquest patrimoni sorgeix com una necessitat per a la conservació i protecció d'aquests béns etnològics locals considerats en l'actualitat Patrimoni de la Humanitat.

Una mostra d'aquest elevat patrimoni és la inclusió de part del terme municipal de Guadalest com a Paisatge de Rellevància Regional, amb particular interès de l'ombria d'Aitana, tal com indiquen els objectius estructurals del PRR 22, Vall de Guadalest i Serres d'Aitana, Serrella i Aixortà.

<http://politicaterritorial.gva.es/es/web/planificacion-territorial-e-infraestructura-verde/paisatges-de-rellevancia-regional>

Entre els objectius de qualitat d'aquests PRR s'emfatitza a "Mantindre la integritat de les estructures agràries terrassades tradicionals, caracteritzades per la presència de murs de pedra en sec, especialment en l'ombria de la Serra Aitana".

Una altra mostra de la importància del paisatge agrícola del municipi és la inclusió de la serra d'Aitana en el catàleg de Paisatges Turístics Valencians, realitzat entre la Universitat de València i l'Institut Valencià de Tecnologies Turístiques. El catàleg inclou el conjunt de la serra d'Aitana en la secció de Paisatges de muntanya i forestals, on es destaca l'impacte visual a causa del terrassament de vessants i tàlvegs fins a cotes elevades mitjançant murs de maçoneria, així com les caves o pous de neu, en els quals la tècnica constructiva de la pedra en sec té un valor destacat.

[Aitana - PaisajesTuristicosValencianosPaisajesTuristicosValencianos \(paisajesturisticosvalencianos.com\)](http://Aitana-PaisajesTuristicosValencianosPaisajesTuristicosValencianos(paisajesturisticosvalencianos.com))

És per aquest motiu que l'Ajuntament de Guadalest ha contractat la redacció del present "Catàleg d'Arquitectura de Pedra Seca del Terme Municipal de Guadalest" amb el suport de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport mitjançant les ajudes "RESOLUCIÓ de 23 d'abril de 2021, de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport, per la qual es convoquen per al 2021 les subvencions per a la catalogació de béns immobles de pedra en sec, així com per a promoure la recuperació, el manteniment, la conservació i la protecció de l'arquitectura de la pedra en sec al nostre territori."

1.2. ENQUADRAMENT LEGAL DEL CATÀLEG

La redacció del present catàleg s'enquadra dins de les ajudes publicades en l'Ordre 17/2018, de 9 de maig, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport (DOGV núm. 8295, de 15.05.2018), que va aprovar les bases reguladores de la concessió de subvencions per a la catalogació de béns immobles de pedra en sec, així com per a promoure la recuperació, el manteniment, la conservació i la protecció de l'arquitectura de la pedra en sec al nostre territori. Posteriorment, es va dictar l'Ordre 6/2020, de 14 de maig, de la Conselleria d'Educació, Cultura i Esport (DOGV 8815, 19.05.2020), per la qual es modifica parcialment l'ordre anterior.

1.3. EQUIP REDACTOR

Per a la redacció del present estudi s'ha comptat amb la col·laboració d'un equip interdisciplinari format pels següents membres:

Juan Vicente Martín Devesa. Llicenciat en Història.

Juan Francisco Picó Narbó. Enginyer Tècnic Forestal.

Toni Mulet Ferrer. Llicenciat en Ciències Ambientals.

Francesc Jorro Ripoll. Enginyer Tècnic d'Obres Públiques (Màster en gestió ambiental)

1.4. DELIMITACIÓ DE L'ÀMBIT D'ESTUDI

L'àmbit del present catàleg es centra en el terme municipal de Guadalest.

2. METODOLOGIA

2.1. INTRODUCCIÓ METODOLÒGICA

L'elaboració del catàleg dels béns de pedra seca presents en el terme municipal d'un municipi com és Guadalest s'inicia amb una exhaustiva presa de dades i informació relativa a tres aspectes fonamentalment: d'una banda, considerant l'**expansió agrària** experimentada durant els últims segles, que és l'activitat que ha marcat la història i el desenvolupament d'aquesta població, i a partir de la qual més elements de pedra seca poden haver-se construït de llarg a llarg del terme municipal; per un altre, l'**aprofitament de la neu** en forma de gel, activitat que va guanyar importància a partir del segle XVII; i finalment i no menys destacable les activitats etnològiques com el **transport de mercaderies i el pasturatge**, que han pogut guardar alguna vinculació amb la construcció d'elements de pedra seca com a camins empedrats, corals i altres.

En aquest sentit, s'ha realitzat una investigació documental partint de la **bibliografia** més recent referent al desenvolupament històric i econòmic del municipi durant els últims segles, però també amb l'estudi de la documentació de l'Arxiu Municipal de Guadalest. Amb aquests documents de caràcter primari es pot trobar l'origen i localització de les activitats que podien generar moltes de les estructures de pedra seca. Igualment s'ha ampliat la investigació per recaptar informació a través de les **fonts orals** ja que, en moltes ocasions, la presència d'aquesta mena de béns no deixa rastre documental i és a través de la tradició oral des d'on es pot conèixer la seua existència i situació.

Paral·lelament s'ha treballat sobre la **planimetria** existent, tan antiga com actual, per a l'anàlisi i identificació de béns i zones de interès.

De la unió de l'**estudi bibliogràfic i documental**, les **fonts orals** i l'**anàlisi planimètric** s'ha elaborat una cartografia amb una localització prèvia d'elements i zones que podien ser objecte de la nostra catalogació.

A partir d'aquest núvol de punts, s'ha desenvolupat el treball de camp, que ens ha permet conèixer i documentar els elements i construccions catalogables.

El treball de camp s'ha realitzat, sobre la base de la documentació obtinguda a partir de les fonts orals i documentals, mitjançant visites i reconeixements del terreny a partir de les quals s'han identificat, avaluat i inventariat els elements a catalogar. De la mateixa manera, el treball de camp ha possibilitat la detecció d'altres elements que no s'havien identificat als estudis previs.

2.2. ANÀLISI HISTÒRIC PRELIMINAR.

La manca d'estudis monogràfics sobre les construccions en pedra seca a la Marina Baixa, ens ha portat a fer una investigació pròpia de les diferents activitats econòmiques que han utilitzat aquesta tècnica de construcció.

Afortunadament existeixen diversos estudis centrats a la Vall de Guadalest sobre demografia, agricultura i oficis tradicionals. Amb aquesta informació hem pogut aprofundir a aspectes concrets que hem completat amb la valuosa informació de l'Arxiu municipal de Guadalest, on es conserva el fons documental dels Ordunya.

Gracies a aquesta documentació hem pogut recuperar la denominació d'alguns bens en base a la toponímia en desús o dels contractes d'arrendament dels segles XVII al XIX, on es fa una descripció exhaustiva de les finques i els seus recursos. L'altra documentació important extreta de l'arxiu ha estat els dos inventaris de camins del segle XVIII, que estableixen els traçats de camins i assegadors, així com les obligacions en el manteniment d'aquestes vies entre els diferents pobles del Marquesat de Guadalest.

En quant als sistemes de regadiu, no existeix cap catàleg ni estudi de conjunt, però de nou l'Arxiu Municipal de Guadalest ha estat clau. En la labor de investigació preliminar ens ha sigut de gran utilitat tota una sèrie de documents que descriuen les normes consuetudinàries en el repartiment d'aigua de reg i del traçat dels diferents regs del terme de Guadalest i Benimantell. També les escriptures de compravenda i els contractes d'arrendament ofereixen descripcions de les fites, on podem situar els regs del terme municipal.

Per últim, hem completat la documentació amb els testimonis orals. Per conèixer l'ús de les estructures, la terminologia específica i la seua localització s'han realitzat una sèrie de entrevistes a informants de diferents àmbits econòmics. Contrastant els testimonis recavats amb la documentació escrita i les visites de camp s'ha aconseguit localitzar els bens i contextualitzar-los adequadament.

2.3. ANÀLISI CARTOGRÀFIC PRELIMINAR

La identificació d'alguns elements patrimonials menys alterats, i que per les seues dimensions i/o característiques poden ser recognoscibles a partir d'imatges satèl·lit, s'ha realitzat en una primera fase a través de Sistemes d'Informació Geogràfica (SIG).

El procediment ha consistit en la creació d'una quadrícula de 500x500 m que ha dividit el terme municipal en parcel·les uniformes. Sobre cadascuna d'aquestes parcel·les s'ha procedit a la comparació d'ortofotografies

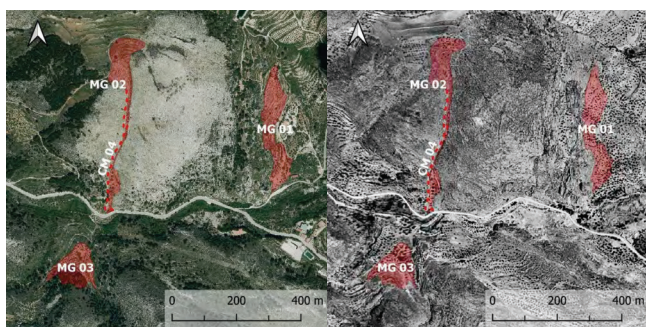
actuals procedents del PNOA (Pla Nacional d'Ortofotografia Aèria) amb les del Vol Fotogramètric Americà de 1956-57, època en la que molts d'aquests elements encara estaven en ús.

També s'ha fet ús de la cartografia realitzada pel "Instituto Geográfico y Estadístico. Trabajos Topográficos. Bosquejos planimétricos por términos municipales" de l'any 1900. A aquest document apareixen els principals camins i edificacions del terme.

"Bosquejos planimétricos" de 1900 del terme municipal de Castell de Guadalest.

Mitjançant aquest procés de comparació d'ortofotografies s'han pogut localitzar un important nombre d'elements com camins de ferradura, eres de batre, clots de neu, basses i corrals. A més s'ha utilitzat per identificar els abancaments que no han patit modificacions a les últimes dècades, i que per tant tenen un major valor etnogràfic.

Exemple de comparativa amb ortofotografies

2.4. TREBALL DE CAMP

A partir de la cartografia de localització prèvia d'elements i zones de interès obtinguda del anàlisi previ de la bibliografia, les fonts orals i de la cartografia existent s'ha procedit a realitzar les visites de camp per tal de localitzar, avaluar i catalogar cadascun dels elements.

Igualment aquestes visites ens han permet localitzar elements que s'havien identificat als treballs previs.

Als treballs de camp s'ha geolocalitzat els bens, s'ha pres mesures dels elements i s'han fotografiat, de forma que tota aquesta informació ens servirà per a procedir a la elaboració de les fitxes.

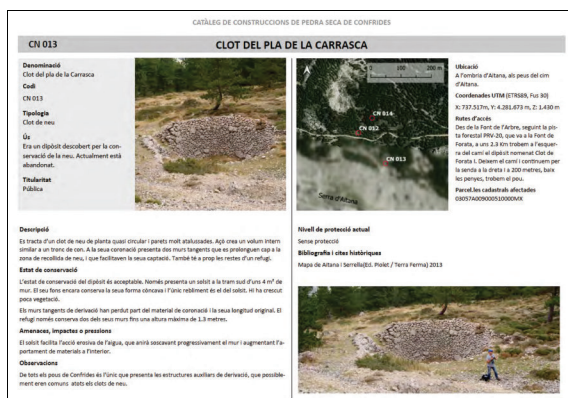

Imatges treballs de camp

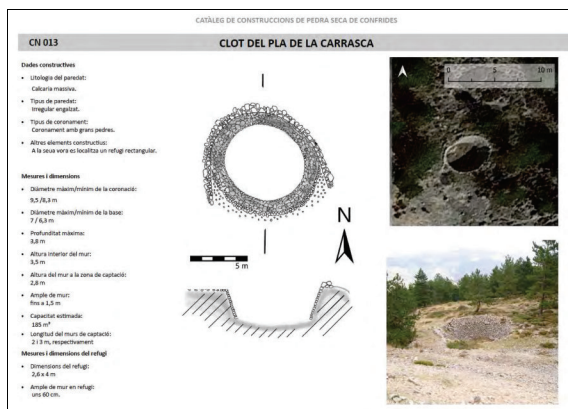
2.5. ELABORACIÓ DE FITXES I CARTOGRAFIA

Tota la informació obtinguda als estudis i anàlisis previs, així com a les visites de camp ens ha permès elaborar una fitxa descriptiva per a cada element catalogat. La informació de cada fitxa varia un poc en base a la tipologia de be catalogat, donat que en base a esta les característiques a descriure del be varien, però a mode de resum podem dir que totes les fitxes inclouen la següent informació:

- Denominació
- Codi
- Tipologia
- Ús
- Titularitat
- Mapa de localització sobre ortofotografia
- Ubicació
- Coordenades UTM (ETRS 89, fus 30)
- Rutes d'accés
- Parcel·les cadastrals afectades
- Descripció del be
- Estat de conservació
- Amenaces, impactes o pressions
- Observacions
- Nivell de protecció actual
- Bibliografia i cites històriques
- Dades constructives
- Mesures i dimensions
- Fotografies dels elements que integren el be
- Croquis de l'element en alguns casos.

Exemple de fitxa del catàleg

3. ANÀLISI HISTÒRIC DEL TERRITORI

S'ha realitzat l'anàlisi històric de les principals activitats vinculades a l'arquitectura en pedra seca com són l'activitat agrícola i ramadera, la producció de calç i l'activitat del comerç de la neu.

3.1. L'ACTIVITAT AGRÍCOLA I RAMADERA A GUADALEST

Les característiques del terme del Castell de Guadalest han determinat en gran mesura la orientació de la seua agricultura cap a la producció de cereal d'hivern. El seu regim de pluges i temperatures permetia el conreu de blat i civada sense la necessitat de regadiu, i encara es podia realitzar una segona collita d'estiu amb hortalissa o dacsca. També es podien cultivar gran varietat de llegums gràcies als abundants aprofitaments hidràulics presents al seu terme.

La gran limitació per a l'ocupació agrícola ha sigut la forta pendent del terreny, que obliga a l'ordenació del terreny en bancals sustentats per grans marges. Durant l'elaboració d'aquest catàleg s'han arribat a documentar

altures de fins a 4 metres, encara que es prou habitual trobar marges de més de 2 metres. Junt a aquestes estructures, que són omnipresents al terme, també presenten grans dimensions les eres de batre, la importància de les quals s'entén per la preeminència del conreu de cereal però també per la de cigrons, la neteja dels quals necessita d'aquestes estructures.

En quant a la ramaderia hem de tenir en compte que l'Ombria d'Aitana és fonamental per la transtermitància, la transhumància de curt recorregut comarcal. D'aquesta manera els ramats de tota la Vall de Guadalest passaven l'hivern als pobles de la costa, mentre que els ramats de les zones baixes accedien en estiu a les pastures de la vall realitzant la transtermitància tradicional. Els corralis i els assegaadors eren fonamentals per a aquesta circulació continua.

3.2. L'ACTIVITAT CALCINERA A GUADALEST

La producció de calç i algeps a les serres de la Marina va ser una activitat molt estesa a partir del segle XIX, per l'abundància de pedra calcària. El procés requeria de forns especials on coure la pedra calissa a temperatures entre 800 i 1000°C durant tres o quatre dies, per convertir el carbonat de calci en calç viva.

Aquest forn es construïen a prop dels afloraments de pedra i aprofitant el desnivell del terreny, per tal de minimitzar l'excavació a realitzar. L'obra s'iniciava amb l'excavació d'una cavitat circular, d'uns 3.5 metres de diàmetre envoltada de parets de pedra seca per uniformitzar l'altura. Els murs de pedra seca arribaven fins als dos metres d'alçada i el seu espessor estava al voltant d'un metre. La boca del forn, era l'estructura més forta, ja que els murs en aquesta part podien superar els dos metres d'espessor, a la manera d'un contrafort. Aquest mur es rematava en biaix, creant un estretament del mur, fins a la porta del forn. Aquesta estructura servia per alimentar el foc durant tot el procés de cocció, però a més la seua característica forma en biaix afavoria la succió de aire per la combustió.

El forn mancava de coberta. Les pedres calcàries que s'utilitzaven en la elaboració de calç s'anaven disposant de forma que crearen una volta sobre la pila de llenya, argelagues i matolls que servien de combustible. Una volta arreglada tota la pedra en esta forma es cobria la coronació amb fang i algeps per segellar la volta i ja podia començar la cuita.

Quan havia finalitzar el procés i s'havia refredat el forn, s'obria la volta i s'anava extraient la calç.

L'elaboració de calç segons aquest procediment va ser desplaçada pel menor cost del algeps i el ciment industrial, el famós Portland. Així i tot segons els diferents testimonis recavats, l'activitat calcinera es va mantenir a Guadalest fins els anys cinquanta del segle XX.

3.3. LA COLLITA DE LA NEU EN GUADALEST

La recollida i conservació de la neu va ser una activitat tradicional a tota la Serra d'Aitana durant més de quatre segles. Les primeres esmenes es remunten a finals del segle XVI quan ja hi funcionaven tres dipòsits de conservació, anomenats als documents com **cases de la neu**.

Fonts i referències històriques

El 1586 el Marquès de Guadalest promou la construcció de dos cases de neu. pous. Al segle següent, les rendes dels censos emfitèutics que produïen les cases de la neu als dominis del Marquès de Guadalest ens mostren els avanços d'aquesta activitat. Apareixen com a titulars de les cases de la neu la família Giner de Cointaina, o la mateixa ciutat d'Alacant, que per assegurar-se el seu abastiment adquireix diversos dipòsits a Benifato el 1683.

Des de mitjà del segle XVIII fins a principis del XIX, l'activitat nevatera va continuar desenvolupant-se, abastint a les poblacions costaneres entre Gandia i Alacant, com La Vila Joiosa, Altea, Calp u Oliva. Les esmenes als pous de neu augmenten a l'Arxiu Municipal de Guadalest. En aquesta època la família Berenguer, de llarga tradició en el comerç del gel, i la família Francès, de Benifato, aconseguixen el control de diferents dipòsits, i mantenen diversos plets legals amb la Ciutat d'Alacant pel control dels seus pous de neu d'Aitana, en 1767. És en aquesta època quan els pobles que formaven el Marquesat de Guadalest i la Baronia de Confrides es deslliguen, creant els actuals termes municipals. En aquest moment al terme de Castell de Guadalest només es va assignar un sol clot de neu, el del Morro Blau.

El segle XIX és possiblement el moment de màxima expansió de l'activitat nevatera i de construcció de nous dipòsits. El 1880 dels pous d'Aitana s'extreien 1500 tones de neu, el 25% de tota la producció alacantina. L'explotació de l'activitat estava centralitzada a Benifato, sent els últims empresaris Sapena, Escortell i Espinós.

A partir d'aquest moment el gel industrial desplaçarà a aquesta activitat centenària i els clots de neu van ser abandonats. Els últims clots que es van mantenir en ús, fins els anys 40 del segle XX, van ser el del tio Virgilio (Confrides) i el del tio Cardadora (Benifato).

Descripció tipològica

Els dipòsits més importants eren recintes soterrats, de forma cilíndrica o de tronc de con, on s'emmagatzemava la neu, compactant-la i aïllant-la amb diferents medis. En uns casos el dipòsit era cobert de forma permanent amb voltes de pedra i teula, mentre que hi havia d'altres oberts, però que es podien cobrir eventualment. Es construïen aprofitant el desnivell del terreny, delimitant la planta i l'interior del dipòsit amb un gran mur de pedra seca i terraplenant les seues vores. D'aquesta manera s'evitava fer una gran excavació.

Junt a aquestes estructures podem trobar altres més senzilles i de menor capacitat, que s'utilitzaven per acumular la neu. Habitualment es troben a prop dels dipòsits més grans, però se situaven a les zones de vessant pronunciada, com runars o xicotetes depressions. Per facilitar la recollida en cada nevada es construïa un mur de contenció transversal a la pendent, delimitant l'àrea d'acumulació.

A Guadalest, com als altres pobles de la Vall de Guadalest, s'anomena **clots de neu** a aquestes tipologies estructures vinculades a la collita i conservació de la neu. La denominació tradicional no fa distincions entre els tres tipus o les dimensions del dipòsit. Aquesta nomenclatura és la que es va utilitzar en els primers estudis de conjunt Josep Maria Segura i Martí, entre 1991 i 1996.

Al següent estudi de M. Vicedo i J. Ramírez (2004) es cataloga l'únic clot al terme municipal del Castell de Guadalest, el del Morro Blau. Es tracta d'un dipòsit amb coberta eventual.

Clot de neu del Morro Blau

4. CLASSIFICACIÓ I TIPOLOGIES CONSTRUCTIVES EN PEDRA SECA

A la RESOLUCIÓ de 27 d'octubre de 2020, de la Direcció General de Cultura i Patrimoni, de concessió de subvencions per a la catalogació de béns immobles de pedra seca, així com per a promoure la recuperació, el manteniment, la conservació i la protecció de l'arquitectura de la pedraseca al nostre territori, es proposa la següent classificació bàsica:

- Elements de delimitació.
- Edificacions d'usos diversos i agrícoles
- Construccions lligades a l'aigua
- Altres construccions

- Parats (parets per reduir l'escorrentia)

Altres construccions:

- Pous de neu
- Camins empedrats
- Forns de calç
- Amagatalls de caçadors
- Conilleres
- Apilaments de pedres

Dins de cadascuna de les tipologies bàsiques s'han inclòs els següents elements:

Elements de delimitació:

- Parets o murs
- Mollons
- Corral i sesters

Edificacions d'usos diversos i agrícoles:

- Marges
- Eres
- Casetes i altres (chozas, cucos...)

Construccions lligades a l'aigua:

- Pous
- Alcavons (mines)
- Sèquies i desaigües
- Bases
- Aljubs o cisternes
- Llavadors
- Cocons o bassols
- Abeuradors i fonts

5. BIBLIOGRAFIA

- José Serrano Julián y Miguel Antequera Fernández (2015): "Los artefactos hidráulicos de la Marina Baixa: molinería tradicional en las cuencas mediterráneas alicantinas" en Hermosilla Pla, J. (dir.) *Los regadíos tradicionales de la Marina Baixa: La cuenca del Amadoriopp*.145-176. Departament de Geografia de la Universitat de València
- de las Moras del Hoyo, Antonio José (1998): *Guadalest. Paisaje e historia* Excmo. Ayuntamiento de Guadalest.
- Directorio Bailly años 1886-1894-1901-1924
- Enrique Picó (1880): "Los Pozos de Nieve" en *La Unión Democrática*. Año II núm 336-339 3 al 8 de julio de 1880
- Escortell Ponsoda, Dolores (1965): *El Municipio de Guadalest*. Tesis de licenciatura en la Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Murcia.
- Mallol Ferrandiz, J.(1991): *Alicante y el Comercio de la nieve en la Edad Moderna*. Ayuntamiento de Valencia.
- Vicedo Martínez, M. i Ramírez Gosálvez, J. (2004): *Guía de los Pozos de Nieve de la Provincia de Alicante*. Diputación Provincial de Alicante
- Roig i Vila, M.E. i R.I. (1997) : *Els oficis tradicionals de les valls de Guadalest i de l'Algar*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat
- José María Segura Martí (1991): "Los pozos de la Nieve" en Oliver Narbona, M. (coord.): *Historia de la Provincia de Alicante*. (Tomo VII). pp 315-340
- Francesc Torres Faus (1994): "La partició del terme general del marquesat de Guadalest en 1750 i les seues repercussions sobre l'estructura de la propietat de la terra" en *Saitabi: Revista de la Facultat de Geografia i Història*, Nº. 44, 1994, pàgs. 73-92
- Pla Alberola, P. J.: *La población del marquesado de Guadalest en el siglo XVII*. Instituto de Estudios Alicantinos, serie I, n.º 87. Alicante, 1984. 217 pp.

Arxius consultats:

- Archivo Histórico Nacional, sección nobleza.
- Arxiu Municipal de Guadalest
- Arxiu Municipal de Benimantell

- Arxiu Històric Provincial d'Alacant
- Arxiu Historic de la Diputació Provincial d'Alacant

6. SIGNATURES

En Guadalest a 10 de novembre de 2022

Francesc Jorro Ripoll.
Enginyer Tècnic d'Obres Públiques
(Màster en gestió ambiental)

Juan Vicent Martín Devesa
Llicenciat en Història. Arqueòleg.

JORRO
RIPOLL
FRANCISCO
O -

Firmado
digitalmente por
JORRO RIPOLL
FRANCISCO -
Fecha:
2022.11.14

ANNEXES A LA MEMÒRIA

ANNEX 1: LLISTAT DE BENS CATALOGATS

ANNEX 1: LLISTAT DE BENS CATALOGATS

Nº	codi	nom	grup
1	CN5.1	Clot del Morro Blau	Clot de neu
2	CR1.2	Corral de la Foia del Ginebre I	Corral de ramat
3	CR1.4	Corral de la Foia del Ginebre II	Corral de ramat
4	CR1.5	Corral de la Foia del Ginebre III	Corral de ramat
5	CR1.6	Corral de la Foia del Ginebre IV	Corral de ramat
6	E1.1	Era de la Foia del Ginebre I	Era de batre
7	E1.2	Era de la Foia del Ginebre II	Era de batre
8	E15.1	Era del Mas de Ondarella	Era de batre
9	E23.1	Era de la Casa dels Balaguers	Era de batre
10	FC15.1	Forn de calç de Ondarella	Forn de calç
11	FC31.1	Forn de calç de la Casa del Pare Fabià	Forn de calç
12	FC31.2	Forn de calç dels Ferragets	Forn de calç
13	MG1.1	Bancals del Barranc del Xorquet	Marges
14	MG1.2	Bancals del Pla de Sacanyar	Marges
15	MG15.1	Bancals d'Ondarella	Marges
16	MG27.1	Bancals dels Ferragets	Marges
17	RF1.1	Refugi del Pla de Sacanyar	Refugi
18	RF21.1	Refugi del Camí Blanc	Refugi
19	RG1.1	Reg i aigüera de l'Aljovada	Reg / Aigüera

FITXES DELS ELEMENTS CATALOGATS

CN 5.1.

CLOT DEL MORRO BLAU

Denominació
Clot del Morro Blau
Codi
CN 5.1.
Tipologia
Clot de neu
Ús
Era un dipòsit descobert per la conservació de la neu. Actualment està abandonat
Titularitat
Forest d'utilitat pública "Barranco de las Águilas" (AL035AL1043)

Descripció

Es tracta d'un clot sense coberta i de planta circular de 7,1 metres de diàmetre i una profunditat de fins a 3 metres. Està construït aprofitant el fort pendent de la vessant nord del Morro Blau amb un mur a doble cara de fins a 2 metres d'amplària reforçat amb un segon marge de contenció d'un metre d'alt. El perímetre de mur supera els 17 metres.

Estat de conservació

L'estat de conservació del clot és vulnerable. Al seu mur perimetral s'han produït una solside i el seu interior està reblint-se per l'erosió del terreny. La vegetació està colonitzant-lo.

Amenaces, impactes o pressions

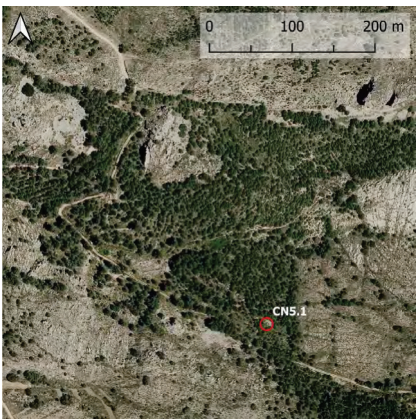
La cara sud del clot, en contacte amb la vessant, no presenta cap resta de mur, el que està afavorint el rebliment del bé. La vegetació està colonitzant el seu interior. Sense el manteniment de les estructures de contenció, el bé acabarà per omplir-se de sediments. Es recomana la neteja i consolidació.

Observacions

Al seu voltant es localitzen restes de ceràmica de construcció, que podrien correspondre a una coberta eventual.

Nivell de Protecció

Bé Immoble de Rellevància Local (BRL) segons la Llei 9/2017, de 7 d'abril, de la Generalitat Valenciana,

Ubicació
A uns 200 metres al nord del Morro Blau.
Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)
X: 747.684 m, Y: 4.286.067 m, Z: 1.014 m
Rutes d'accés
Des de la carretera CV-752 de Tàrbena a Castell de Castells, prenem la pista que ens porta cap al Morro Blau i la Font dels Teixos. Passada la font ens desviem per pista a esquerres en el primer encreuament. A uns 500 metres deurem eixir del camí per descendir uns 20 metres fins al pou de neu.
Parcel·les cadastrals afectades
03075A00300012

de modificació de la Llei 4/1998, del Patrimoni Cultural Valencià.

Bibliografia i Cites històriques

- Vicedo Martínez, M. i Ramírez Gosálvez, J. (2004): Guía de los Pozos de Nieve de la Provincia de Alicante. Diputación Provincial de Alicante.

CN 5.1.

CLOT DEL MORRO BLAU

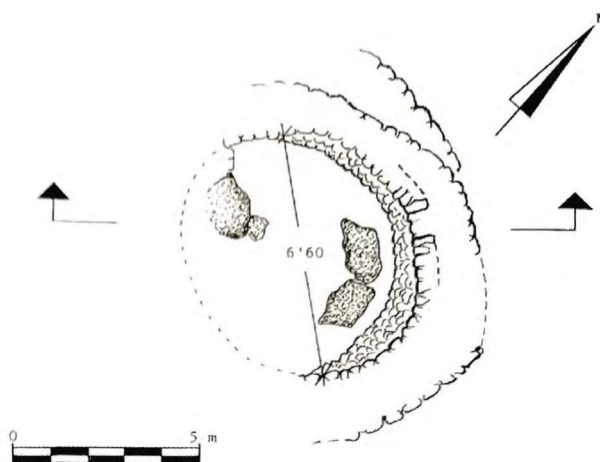
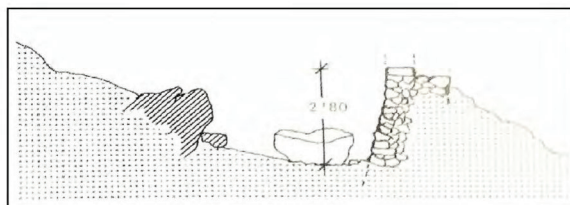
Dades constructives

- Litologia del paredat: Calcària massiva.
- Tipus de paredat: Irregular engalzat.
- Tipus de coronament: Coronament amb grans pedres.

Mesures i dimensions

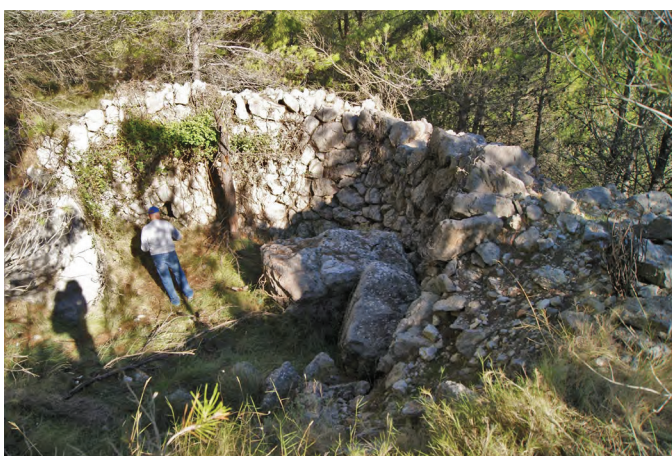
- Diàmetre intern a la coronació: 7,1 m
- Ample de la coronació del mur: Entre 1,4 i 2 m.
- Profunditat màxima: Fins a 3 m.
- Altura interior del mur: Entre 2,8 i 3 m.
- Capacitat estimada: 100 m³

Croquis (Font: Cruz Orozco, J. i Segura Martí, J.M. (1996))

CN 5.1.

CLOT DEL MORRO BLAU

CR 1.2.

CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE I

Denominació

Corral de la Foia del Ginebre I

Codi

CN 1.2.

Tipologia

Corral de ramat.

Ús

Recinte per a la protecció i refugi de bestiar. Actualment es troba abandonat.

Titularitat

Forest d'utilitat pública
"Barranco de las Águilas" (AL035AL1043)

Descripció

El corral és de planta en forma de L i ocupa uns 160 m², dividit en dos recintes. Està assentat sobre la vessant sud d'un tossalet. El ras ocupa les dues tercers parts de la construcció. El cobert annex posseeix una superfície d'uns 50 m² al que s'accedeix per una porta d'1,1 metres d'ample. L'altura màxima de mur conservada és d'1,7 metres

Estat de conservació

L'estat de conservació del corral és precari. El mur perimetral no conserva la seua alçada original i l'interior ha estat colonitzat per la vegetació.

Amenaces, impactes o pressions

La principal amenaça del corral és la seua falta de manteniment. Necessita restauració i neteja.

Observacions

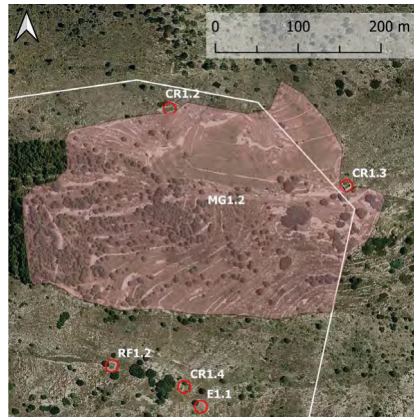
Al seu voltant es localitzen abundants restes de teules.

Nivell de protecció actual

Sense protecció.

Bibliografia i cites històriques

No es coneixen.

Ubicació

A l'extrem nord del terme municipal, en la Pda. de la Foia del Ginebre.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X: 747.829 m, Y: 4.287.410 m, Z: 834 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-752 de Tàrbena a Castell de Castells, prenem la pista que ens porta cap al Morro Blau i la Font dels Teixos. A 1,4 km ens desviem a esquerres pel sender que discorre pel barranc del Xorquet 1,3 km fins als primers marges i cantalars que travessarem en direcció nord per a trobar el corral a l'extrem nord de la zona abancalada.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00300025

Dades constructives

El corral s'assenta sobre una zona en vessant, construït íntegrament amb la tècnica de pedra seca.

- Traçat dels murs: rectangular.
- Litologia del paredat: Calcaria massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: No es conserva.

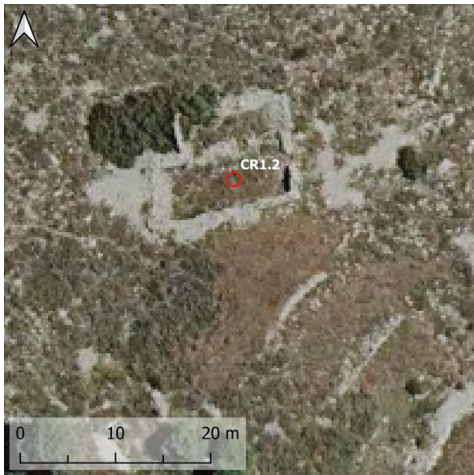

CR 1.2.

CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE I

Mesures i dimensions

- Ample exterior: 11,8 m
- Longitud exterior: 15,3 m
- Ample de mur: 80 cm
- Ample de les portes: 1,1 m
- Longitud interior del ras: 13,8 m
- Ample interior del ras: 6,1 m
- Alçada del mur perimetral: fins a 1,7m
- Superfície estimada del ras: 110 m²
- Dimensions internes del cobert: 9,8 x 2,8 m

CR 1.2.

CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE I

CR 1.4. CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE II

Denominació
Corral de la Foia del Ginebre II

Codi
CN 1.4.

Tipologia
Corral de ramat.

Ús
Recinte per a la protecció i refugi de bestiar. Actualment es troba abandonat.

Titularitat
Forest d'utilitat pública
"Barranco de las Águilas" (AL035AL1043)

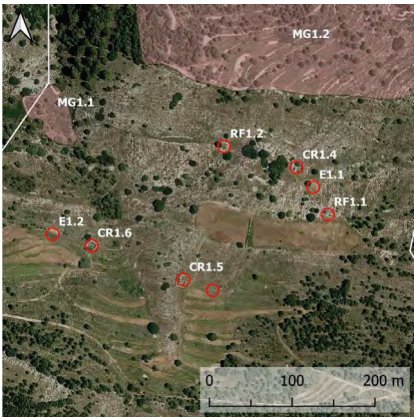
Descripció
El corral, realitzat completament en pedra seca, té planta quadrada amb 13,2 metres de costat. Està assentat sobre un xicotet promontori al sud de la Foia del Ginebre. Està dividit en dos recintes: un originalment cobert d'uns 45 m², a la part oest, i l'altre de 80 m² dedicat a ras. A la paret est del ras es troba la porta que donava accés al recinte, des d'on també s'accedia al cobert, per una segona porta de 1,75 metres d'ample. Dins d'aquest trobem un banc corregut i el pilar que sustentava la coberta.

Estat de conservació
L'estat de conservació del corral és precari. El mur perimetral no conserva la seua alçada original o coronament i presenta diferents sòsits. Bona part de l'interior ha estat colonitzat per la vegetació.

Amenaces, impactes o pressions
La principal amenaça del corral és la seua falta de manteniment. Requereix restauració i neteja.

Observacions
Per la tipologia constructiva i les teules trobades al seu voltant podria tractar-se d'una construcció anterior al segle XVII.

Nivell de protecció actual
Sense protecció.

Ubicació
A l'extrem nord del terme municipal, en la Pda. de la Foia del Ginebre.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)
X: 747.846 m, Y: 4.287.070 m, Z: 848 m

Rutes d'accés
Des de la carretera CV-752 de Tàrbena a Castell de Castells, prenem la pista que ens porta cap al Morro Blau i la Font dels Teixos. A 1,4 km ens desviem a esquerres pel sender que discorre pel barranc del Xorquet 1,3 km fins als primers marges i cantalars. Continuarem pel sender en direcció est per a desviar-nos un poc més avant al sud on trobarem el corral a uns 100 metres.

Parcel·les cadastrals afectades
03075A00300025

Bibliografia i cites històriques
No es coneixen.

CR 1.4.

CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE II

Dades constructives

El corral s'assenta sobre una zona plana construït íntegrament amb la tècnica de pedra seca.

- Traçat dels murs: rectangular.
- Litologia del paredat: Calcària massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: no es conserva

Mesures i dimensions

- Longitud exterior: 13,2 m
- Ample de mur: 80 cm
- Ample de les portes: 1,75 m
- Longitud interior del ras: 11,8 m
- Ample interior del ras: 6,9 m
- Alçada conservada del mur perimetral: fins a 2,0 m
- Superfície estimada del ras: 80 m²
- Ample del cobert: 3,8 m
- Dimensions del pilar: 55 x 55 cm
- Altres elements: A la vora del corral hi ha una era de batre, catalogada com E1.1.

CR 1.4.

CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE II

CR 1.5. CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE III

Denominació
Corral de la Foia del Ginebre III

Codi
CN 1.5.

Tipologia
Corral de ramat.

Ús
Recinte per a la protecció i refugi de bestiar. Actualment es troba abandonat.

Titularitat
Forest d'utilitat pública
"Barranco de las Águilas" (AL035AL1043)

Descripció

Es tracta d'una gran vivenda amb corral de ramat, assentat sobre a una zona de vessant suau, que ocupa uns 180 m². La construcció original era de planta quadrada, però es va ampliar afegint dos cossos. La zona destinada a ramat està formada per dos rasos rectangulars. Al nord trobem la part destinada a vivenda, amb uns 45 m². Els murs tenen una amplària d'entre 80 i 50 cm, i conserven una altura màxima d'1,7 metres.

Estat de conservació

L'estat de conservació del corral és precari. Tota la construcció ha perdut la seua coronació original i la vegetació està colonitzant el seu interior.

Amenaces, impactes o pressions

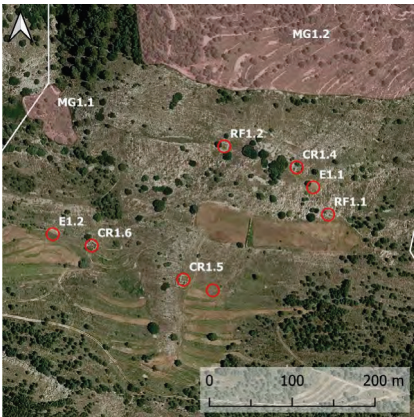
La principal amenaça del corral és la seua falta de manteniment. Requereix restauració i neteja.

Observacions

Conserva un dipòsit d'aigua (basseta) de 2,5 m³.

Nivell de protecció actual

Sense protecció.

Ubicació
A l'extrem nord del terme municipal, en la Pda. de la Foia del Ginebre.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)
X: 747.709 m, Y: 4.286.993 m, Z: 865 m

Rutes d'accés
Des de la carretera CV-752 de Tàrbena a Castell de Castells, prenem la pista que ens porta cap al Morro Blau i la Font dels Teixos. A 1,4 km ens desviem a esquerres pel sender que discorre pel barranc del Xorquet 1,3 km fins als primers marges i cantalars. Continuarem pel sender en direcció est per a desviar-nos un poc més avant al sud on trobarem el corral a uns 250 metres.

Parcel·les cadastrals afectades
03075A00300025

Bibliografia i cites històriques

No es coneixen.

CR 1.5.

CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE III

Dades constructives

Encara que presenta alguns lluits amb morter, tota la construcció és de pedra seca.

- Traçat dels murs: Rectilini.
- Litologia del paredat: Calcaria massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: No es conserva.

Mesures i dimensions

- Alçaria interior dels murs: Fins a 1,7 m.
- Longitud total dels murs perimetrals: 54,5 m
- Ample/longitud interior del ras nord: 5,6 / 9,6 m
- Ample/longitud interior del ras oest: 3,8 / 10,2 m
- Ample de les portes: 1,0 m
- Superfície estimada del cobert: 45 m²

CR 1.5.

CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE III

CR 1.6.

CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE IV

Denominació

Corral de la Foia del Ginebre IV

Codi

CN 1.6.

Tipologia

Corral de ramat.

Ús

Recinte per a la protecció i refugi de bestiar. Actualment es troba abandonat.

Titularitat

Forest d'utilitat pública
"Barranco de las Águilas" (AL035AL1043)

Descripció

El corral està format per dos recintes de planta rectangular i està assentat sobre el vessant del terreny. El ras ocupa uns 65 m² i asseu la seua plataforma gràcies a un gran mur de contenció de 10,6 metres de longitud i més d'1 metre d'amplària. Sobre el mur nord es troba el segon cos de 45 m² amb coberta suportada per tres pilars. L'altura màxima de mur conservada és d'1,8 metres.

Estat de conservació

L'estat de conservació del corral és precari. El mur perimetral no conserva la seua alçada original i l'interior ha estat colonitzat per la vegetació.

Amenaces, impactes o pressions

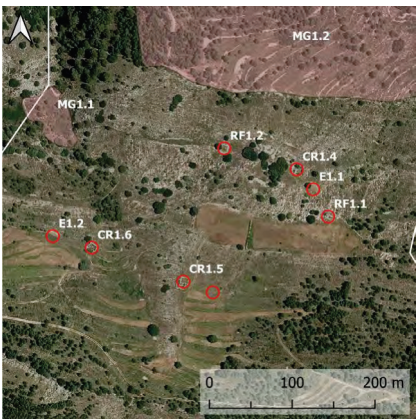
La principal amenaça del corral és la seua falta de manteniment. Necessita restauració i neteja.

Observacions

Es troba vinculat al conjunt de marges catalogat com MG 1.1.

Nivell de protecció actual

Sense protecció.

Ubicació

A l'extrem nord del terme municipal, en la Pda. de la Foia del Ginebre.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X: 747.597 m, Y: 4.286.975 m, Z: 852 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-752 de Tàrbena a Castell de Castells, prenem la pista que ens porta cap al Morro Blau i la Font dels Teixos. A 1,4 km ens desviem a esquerres pel sender que discorre pel barranc del Xorquet 1,3 km fins als primers marges i cantalars. Continuarem pel sender en direcció est per a desviar-nos un poc més avant al sud on trobarem el corral a uns 250 metres.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00300025

Bibliografia i cites històriques

No es coneixen.

CR 1.6.

CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE IV

Dades constructives

El corral s'assenta sobre una zona en vessant, construït íntegrament amb la tècnica de pedra seca.

- Traçat dels murs: Rectangular.
- Litologia del paredat: Calcaria massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: no es conserva.

Mesures i dimensions

- Ample exterior: 6,4 m
- Longitud exterior: 10,4 m
- Ample de mur: 70 cm
- Longitud interior del ras: 9,3 m
- Ample interior del ras: 5,8 m
- Alçada del mur perimetral: Fins a 1,8 m
- Dimensions internes del cobert: 9,3 x 3,2 m
- Superfície estimada del ras: 55 m²

CR 1.6.

CORRAL DE LA FOIA DEL GINEBRE IV

CATÀLEG DE CONSTRUCCIONS DE PEDRA SECA DE BENIFATO

E 1.1. ERA DE LA FOIA DEL GINEBRE I

Denominació

Era de la Foia del Ginebre I

Codi

E 1.1.

Tipologia

Era de batre.

Ús

Esplanada per batre cereals i llegums. Actualment està abandonada

Titularitat

Privada.

Descripció

Es tracta d'una antiga era de batre de planta circular de 16 metres de diàmetre. Està construïda a nivell d'un bancal, a l'extrem sud per aprofitar el desnivell. Presenta un marge a la part de més de 28 metres de perímetre i 1,8 metres d'alçada per contenir el vessant.

Estat de conservació

L'estat de conservació de l'era és vulnerable. El mur presenta un gran solsit, però la vegetació no ha colonitzat tota la superfície de l'era. Hi creix una carrasca.

Amenaces, impactes o pressions

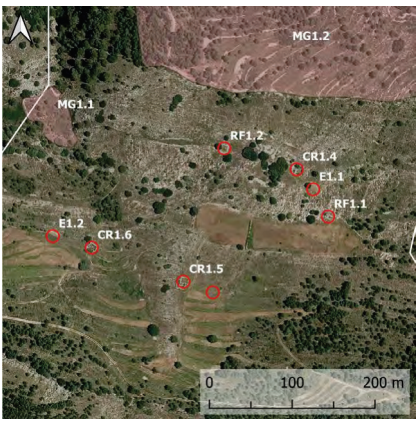
L'erosió està aprofundint el solsit. Requereix neteja i consolidació

Observacions

Es localitza el rutlló a la vora de l'era.

Nivell de protecció actual

Sense protecció.

Ubicació

A l'extrem nord del terme municipal, al Pla de Sacanyar.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X: 747.865 m, Y: 4.287.047 m, Z: 848 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-752 de Tàrbena a Castell de Castells, prenem la pista que ens porta cap al Morro Blau i la Font dels Teixos. 800 metres abans d'arribar a la Font ens desviem a esquerres per una pista forestal que ens porta fins a la Foia del Ginebre on trobem l'era a vora d'un corral.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00300025

Bibliografia i cites històriques

No es coneixen

Dades constructives

La plataforma de l'era s'assenta sobre a vessant del terreny gracies a un mur de contenció de pedra en sec.

- Traçat dels marges: Planta semicircular .
- Litologia del paredat: Calcaria massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: Presenta enrassada.

Mesures i dimensions

- Diàmetre de la plataforma: 16 m
- Longitud del mur perimetral: 28m
- Alçaria màxima: Fins a 1,8 m.
- Superfície estimada: 200m²

E 1.1.

ERA DE LA FOIA DEL GINEBRE I

E 1.2. ERA DE LA FOIA DEL GINEBRE II

Denominació

Era de la Foia del Ginebre II

Codi

E 1.2.

Tipologia

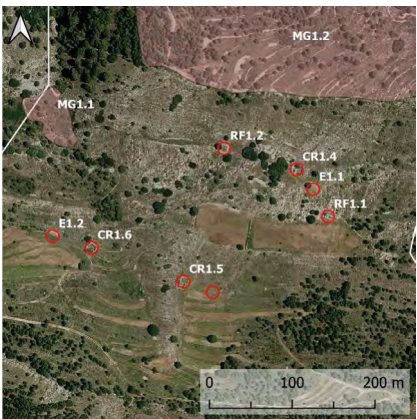
Era de batre.

Ús

Esplanada per batre cereals i llegums. Actualment està abandonada

Titularitat

Privada.

Ubicació

Al l'extrem nord del terme municipal, a la Foia del Ginebre.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X: 747.551 m, Y: 4.286.991 m, Z: 852 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-752 de Tàrbena a Castell de Castells, prenem la pista que ens porta cap al Morro Blau i la Font dels Teixos. 800 metres abans d'arribar a la Font ens desviem a esquerres per una pista forestal que ens porta fins a la Foia del Ginebre on trobem l'era a vora d'un corral.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00300025

Descripció

Es tracta d'una antiga era de batre de base circular d'uns 17,5 metres de diàmetre. Es va construir aprofitant el vessant del mateix terreny. Per açò presenta un marge a la part nord per contenir el vessant i un segon mur al sud, de més de 21 metres de longitud, que sosté la plataforma de l'era.

Estat de conservació

L'estat de conservació de l'era és vulnerable. El marge de contenció presenta vèries solides, però conserva bona part de la seua coronació original.

Amenaces, impactes o pressions

La principal amenaça de l'era és la seua falta de manteniment. Requereix consolidació.

Nivell de protecció actual

Sense protecció.

Bibliografia i cites històriques

No es coneixen.

Dades constructives

La plataforma de l'era s'assenta sobre el vessant del terreny mitjançant dos murs de pedra en sec: un de contenció de la vessant i altre circumdant que suporta la plataforma.

- Traçat dels marges: Curvilini. Adaptat al pendent del terreny.
- Litologia del paredat: Calcaria massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: Presenta enrassada.

Mesures i dimensions

- Diàmetre de la plataforma: 17,5 m
- Alçaria màxima dels marges: fins a 2,7 m
- Longitud de mur perimetral conservada: 21,5 m
- Superfície estimada: 200 m²

E 1.2.

ERA DE LA FOIA DEL GINEBRE II

E 15.1.

ERA DEL MAS D'ONDARELLA

Denominació

Era del Mas d'Ondarella

Codi

E 15.1.

Tipologia

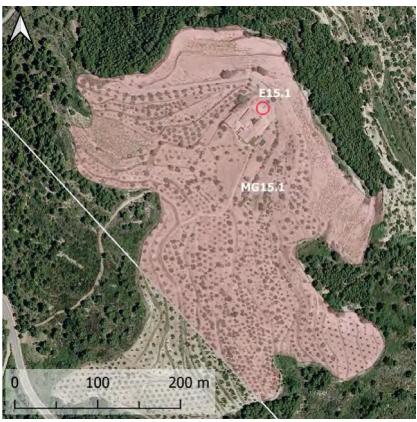
Era de batre.

Ús

Era de batre. Esplanada per batre cereals i llegums. Actualment està en ús per al desenvolupament de tasques agrícoles i aparcament.

Titularitat

Privada.

Ubicació

A uns 500 metres al sud del nucli urbà, en la Pda. d'Ondarella.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X: 743.766 m, Y: 4.283.800 m, H: 600 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-755 direcció Callosa d'en Sarrià, a uns 200 metres del poble prenem a dreta el camí de la Font d'Ondarella, on, a uns 870 metres, trobarem l'era al costat del mas.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00100457

Descripció

Es tracta d'una antiga era de batre de planta el·líptica de diàmetres 30 i 19,5 metres. Es va construir a nivell del mas, aprofitant el vessant d'un tossalet.

Per contenir el terreny, d'un desnivell de fins a 3 metres, disposa d'un marge de 46 metres de longitud. Presenta dos accessos a nivell en la part est i oest.

Estat de conservació

L'estat de conservació de l'era és òptim. El mur perimetral ha sigut reparat i conserva tant la coronació com el rutlló.

Amenaces, impactes o pressions

Els propietaris segueixen mantenint tots els bens de mas per l'explotació agrícola.

Observacions

Per les seues dimensions permetia fer dues parves simultàniament.

Nivell de protecció actual

Sense protecció.

Bibliografia i cites històriques

No se'n coneixen.

Dades constructives

La plataforma de l'era salva el vessant del terreny gràcies a un mur de contenció de pedra en sec.

- Traçat del marge: Planta semicircular
- Litologia del paredat: Calcaria massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: Presenta enrassada.

Mesures i dimensions

- Diàmetre màxim/mínim de la plataforma: 30/19,5 m
- Longitud del mur perimetral: 46 m
- Alçaria màxima del marge: fins a 2,5 m
- Superfície estimada: 400m²

E 15.1.

ERA DEL MAS D'ONDARELLA

E 23.1.

ERA DE LA CASA DELS BALAGUERS

Denominació

Era de la Casa dels Balaguers

Codi

E 23.1.

Tipologia

Era de batre.

Ús

Esplanada per batre cereals i llegums. Actualment està abandonada.

Titularitat

Privada.

Ubicació

A uns 3 km al sud-est del nucli urbà, en la Pda. Cases de Balaguers.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X: 746.370 m, Y: 4.283.126 m, H: 380 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-755 direcció Callosa d'en Sarrià, a uns 4,5 km del poble prenem a dreta el camí de la Casa del Balaguers, on a 100 metres passades les cases trobem l'era a ma dreta a vora del camí.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00200078

Descripció

Es tracta d'una antiga era de batre de planta circular de 17 metres de diàmetre. Està construïda a nivell d'un bancal. Presenta un marge a la part est de més de 18 metres de perímetre i 1,7 metres d'alçada per contenir el vessant. A la meitat oest, limita amb un altre marge del bancal superior.

Estat de conservació

L'estat de conservació de l'era és acceptable. El mur no presenta cap sòl·sit, però la vegetació està colonitzant la superfície de l'era. Està utilitzant-se com a zona de acopi de runes.

Amenaces, impactes o pressions

La principal amenaça és la falta de manteniment. Requereix neteja.

Nivell de protecció actual

Sense protecció

Bibliografia i cites històriques

No es coneixen

Dades constructives

La plataforma de l'era s'assenta sobre a vessant del terreny gràcies a un mur de contenció de pedra en sec.

- Traçat del marge: Planta semicircular
- Litologia del paredat: Calcaria massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: Presenta enrassada

Mesures i dimensions

- Diàmetre de la plataforma: 17 m
- Longitud del mur perimetral: 18 m
- Alçària màxima: fins a 1,7 m
- Superfície estimada: 210 m²

E 23.1.

ERA DE LA CASA DELS BALAGUERS

FC 15.1.

FORN DE CALÇ D'ONDARELLA

Denominació

Forn de calç d'Ondarella

Codi

E 15.1.

Tipologia

Forn de calç

Ús

Era un forn per la transformació de pedra calcària en calç. En l'actualitat es troba abandonat.

Titularitat

Privada.

Ubicació

A uns 500 metres al sud del nucli urbà, en la Pda. d'Ondarella.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X: 743.685 m, Y: 4.283.949 m, Z: 574 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-755 direcció Callosa d'en Sarrià, a uns 200 metres del poble prenem a dreta el camí de la Font d'Ondarella, on, a uns 650 metres, trobarem els primers bancals de la finca d'Ondarella.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00100457

Descripció

Es tracta d'un forn descobert de planta circular de 3,3 metres de diàmetre interior i 2,4 metres de profunditat. Està construït aprofitant el desnivell del terreny, fet quasi tot el forn per excavació. Els murs de pedra seca s'han utilitzat per rematar la coronació, amb un màxim de 30 centímetres. La part de la boca ha solsit i només es conserva la base que mesura 70 centímetres d'ample.

Estat de conservació

L'estat de conservació del forn és precari. La boca del forn ha solsit i el fons està reblert per més de 70 centímetres de sediments i restes vegetals.

Amenaces, impactes o pressions

La falta de manteniment del forn i el seu entorn ha propiciat el reblert. A més ha estat fet servir com abocador. Requereix neteja i restauració.

Nivell de protecció actual

Sense protecció.

Observacions

Segons els informants era un conjunt de dos forns.

Bibliografia i Cites històriques

La localització del forn ha estat possible gràcies a les entrevistes als informants.

Dades constructives

Es tracta d'un forn de planta circular sense coberta.

- Litologia del paredat: Calcaria massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: Coronament amb enrasada.

Mesures i dimensions

- Ample de mur en coronació: 1,10 m
- Diàmetre interior: 3,30 m
- Profunditat màxima: 2,4 m
- Altura interior del mur: 30 cm
- Capacitat estimada: 25 m³

FC 15.1.

FORN DE CALÇ D'ONDARELLA

FC 31.1.

FORN DE CALÇ DE LA CASA DEL PARE FABIÀ

Denominació

Forn de calç de La casa del Pare Fabià

Codi

E 31.1.

Tipologia

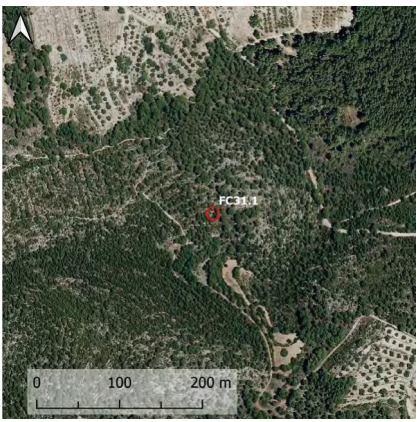
Forn de calç

Ús

Era un forn per la transformació de pedra calcària en calç. En la actualitat es troba abandonat.

Titularitat

Privada.

Ubicació

A l'extrem sud-est del terme municipal, en la Pda. Ferrajets.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X: 747.533 m, Y: 4.282.106 m, Z: 374 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-70 al P.K 35.7 ens desviem per la carretera de Gines. Als 1,9 km ens desviem a dreta per pista forestal, per als 550 metres prendre un sender a dreta, on ens desviarem als 150 a esquerra per finalment trobar la casa i el forn de calç.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00200243

Descripció

Es tracta d'un forn descobert de planta circular de 3,5 metres de diàmetre a la coronació. L'altura interior és de 3,3 metres. Està construït aprofitant el desnivell d'un bancal. Les parets arriben fins a 1,1 metres d'amplària. La boca del forn era una espitllera d'uns 70 centímetres d'ample i 2 metres d'alt, però una de les parets ha solsit.

Estat de conservació

L'estat de conservació del forn és precari. De la boca del forn es conserva només una part i bona part del forn ha perdut la seua coronació. L'interior està reblert en part i la vegetació el cobreix.

Amenaces, impactes o pressions

La falta de manteniment del forn ha propiciat el reblert i la colonització de vegetació forestal. Requereix neteja i restauració.

Nivell de protecció actual:

Sense protecció

Observacions

El forn es troba a la vora d'una gran construcció, la Casa del Pare Fabià, per la qual cosa cal suposar la seua vinculació amb llur construcció i manteniment

Bibliografia i Cites històriques

No es coneixen.

Dades constructives

- Litologia del paredat: Calcària massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: Amb enrasada.

Mesures i dimensions

- Ample de mur en coronació: 1,1 m
- Diàmetre interior en la coronació: 3,5 m
- Profunditat màxima: 3,3 m
- Dimensions de la boca: 0,7 x 2 m
- Capacitat estimada: 31 m³

FC 31.1.

FORN DE CALÇ DE LA CASA DEL PARE FABIÀ

FC 31.12

FORN DE CALÇ DELS FERRAGETS

Denominació

Forn de calç de La casa del Pare Fabià

Codi

E 31.1.

Tipologia

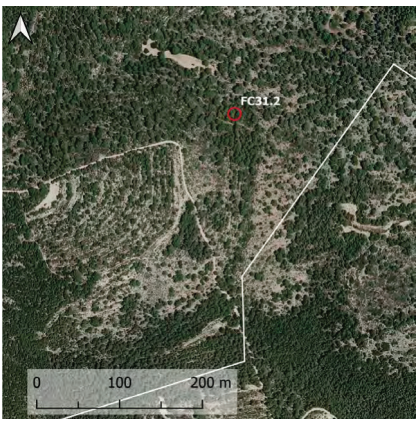
Forn de calç

Ús

Era un forn per la transformació de pedra calcària en calç. En la actualitat es troba abandonat.

Titularitat

Privada.

Ubicació

A l'extrem sud-est del terme municipal, en la Pda. Ferragets.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X: 747.533 m, Y: 4.282.106 m, Z: 374 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-70 al P.K 35.7 ens desviem per la carretera de Gines. Als 1,9 km ens desviem a dreta per pista forestal, per als 550 metres prendre un sender a dreta, on ens desviarem als 150 a esquerra per finalment trobar la casa i el forn de calç.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00200243

Descripció

Es tracta d'un forn descobert de planta circular de 3,5 metres de diàmetre a la coronació. L'altura interior és de 3,3 metres. Està construït aprofitant el desnivell d'un bancal. Les parets arriben fins a 1,1 metres d'amplària. La boca del forn era una espitllera d'uns 70 centímetres d'ample i 2 metres d'alt, però una de les parets ha solsit.

Estat de conservació

L'estat de conservació del forn és precari. De la boca del forn es conserva només una part i bona part del forn ha perdut la seua coronació. L'interior està reblert en part i la vegetació el cobreix.

Amenaces, impactes o pressions

La falta de manteniment del forn ha propiciat el reblert i la colonització de vegetació forestal. Requereix neteja i restauració.

Nivell de protecció actual:

Sense protecció

Observacions

El forn es troba a la vora d'una gran construcció, la Casa del Pare Fabià, per la qual cosa cal suposar la seua vinculació amb llur construcció i manteniment

Bibliografia i Cites històriques

No es coneixen.

Dades constructives

- Litologia del paredat: Calcària massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: Amb enrasada.

Mesures i dimensions

- Ample de mur en coronació: 1,1 m
- Diàmetre interior en la coronació: 3,5 m
- Profunditat màxima: 3,3 m
- Dimensions de la boca: 0,7 x 2 m
- Capacitat estimada: 31 m³

FC 31.12

FORN DE CALÇ DELS FERRAGETS

CATÀLEG DE CONSTRUCCIONS DE PEDRA SECA DEL CASTELL DE GUADALEST

MG 1.1.

BANCALS DEL BARRANC DEL XORQUET

Denominació

Bancals del Barranc del Xorquet

Codi

MG 1.1

Tipologia

Marges

Ús

Terrasses de cultiu. Actualment abandonades.

Titularitat

Privada.

Descripció

L'àrea catalogada consisteix en un conjunt de marges construïts al tàlveg de la conca alta del barranc del Xorquet on s'aprofita la depressió del terreny, així com les aigües de pluja. Actualment està en desús, però l'existència de vàries eres en les proximitats ens indiquen és probable que es dedicaren al cultiu de cereals.

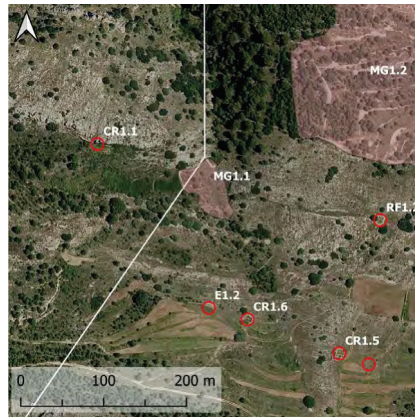
Els marges presenten una disposició paral·lela adaptada a la conca del barranc amb morfologies corbes. Destaca en el conjunt el marge ubicat a la part baixa. Es tracta d'un marge amb forma corba i construcció molt robusta de 3,5 metres d'alçària i 2 metres d'amplària, on s'ha emprat pedres de gran tamany -més d'1 metre-, i que presenta una gran quantitat de pedres a la seua caixa o reble provinents del despedregat dels bancals, generant una mena de dic de contenció a l'interior del barranc.

Estat de conservació

L'estat de conservació del conjunt és molt vulnerable, excepte el marge de la part baixa que està en bon estat de conservació, donada la seua robustesa.

Amenaces, impactes o pressions

Donat que els cultius estan en desús, la principal amenaça que presenta el conjunt és la falta del manteniment dels marges, que ja presenten sòlsides importants.

Ubicació

A l'extrem nord del terme municipal, en la Pda. de Sacanyar.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X:747.551 m, Y: 4.287.165 m, H: 810 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-752 de Tàrbena a Castell de Castells, prenem la pista que ens porta cap al Morro Blau i la Font dels Teixos. A 1,4 km ens desviem a esquerres pel sender que discorre pel barranc del Xorquet 1,1 km fins als primers marges del conjunt.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00300020 / 03054A00200574

Observacions

La ubicació dels marges a l'interior del barranc requeria d'una gran resistència per a contenir la força d'avingudes. Al conjunt podem observar dos marges de gran robustesa.

Nivell de protecció actual

Sense protecció.

Cites històriques, ressenyes i comentaris

No es coneixen.

MG 1.1.

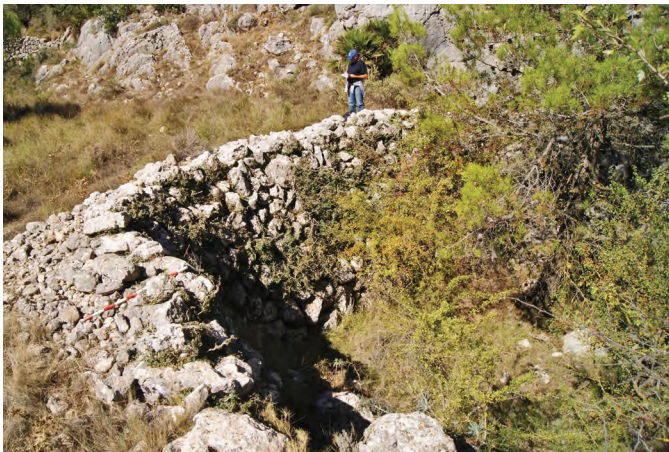
BANCALS DEL BARRANC DEL XORQUET

Dades constructives

- Disposició dels marges: Disposició paral·lela.
- Traçat dels marges: Curvilini. Adaptat al pendent del terreny.
- Litologia del paredat: Calcària massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: No presenten coronament.
- Altres elements constructius: No s'observen.

Mesures i dimensions

- Superfície total: 2.700 m²
- Alçària dels marges: Fins a 3,5 m.
- Amplària de mur/marge: Fins 2 m.
- Amplària de les terrasses: Entre 10 i 38 m.
- Cota màxima i mínima: 810 m / 825 m

MG 1.1.

BANCALS DEL BARRANC DEL XORQUET

MG 1.2.

BANCALS DE LA FOIA DEL GINEBRE

Denominació

Bancals de la Foia del Ginebre

Codi

MG 2.1

Tipologia

Marges / Cantalars.

Ús

Terrasses de cultiu. Actualment abandonades.

Titularitat

Privada.

Descripció

El Pla de Sacanyar constitueix una de les zones de major interès etnològic del terme municipal del Castell de Guadalest, donat que presenta un elevat nombre d'elements d'interès que han quedat fossilitzats i en són una clara mostra de l'activitat agrícola i ramadera de la regió.

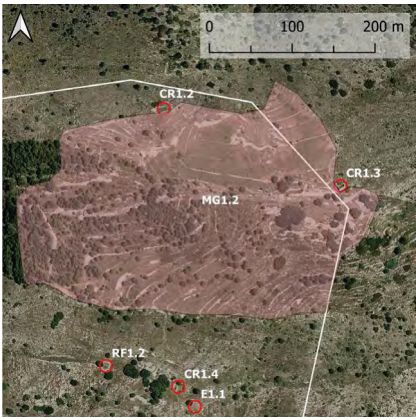
L'àrea catalogada consisteix en una gran superfície abancalada, actualment en desús, i que probablement es dedicaria al cultiu de cereals, donada l'existència de varies eres en les proximitats.

Destaca en el conjunt la presència d'enormes acumulacions de pedres o cantalars provinents del despedregat del terreny. Trobem alguns exemples espectaculars amb més de 200 metres de llargària, amples que van dels 2 als 5 metres i alçaries que aconsegueixen els 2 metres, on podem estar parlant d'un volum de més de 1.000 m³ de pedra acumulada en un sol cantalar.

A la zona nord-est de l'àrea catalogada trobem grans bancals amb diversos marges d'interès amb llargàries importants d'uns 150 metres continus i alçaries fins a 2 metres. Aquests marges actuen també com a cantalars acumulant pedres sobre ells de forma que es genera un mur a doble cara d'uns 0,8 metres d'amplària, que sobreix sobre la cota del bancal superior.

Entre els cantalars i marges del conjunt trobem varis paradors utilitzats per a la caça i construïts en pedra seca, a més d'alguns mollons que indicaven les fites.

A més, en les proximitats del conjunt catalogat trobem un gran nombre d'elements d'interès amb corals, eres i refugis vinculats a l'activitat agrícola i ramadera del lloc.

Ubicació

A l'extrem nord del terme municipal, en la Pda. de Sacanyar.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X:747.696 m, Y: 4.287.255 m, H: 844 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-752 de Tàrbena a Castell de Castells, prenem la pista que ens porta cap al Morro Blau i la Font dels Teixos. A 1,4 km ens desviem a esquerres pel sender que discorre pel barranc del Xorquet 1,3 km fins als primers marges i cantalars del conjunt.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00300025 / 03075A00300020

Estat de conservació

L'estat de conservació del conjunt és vulnerable, per l'abandó de l'activitat agrícola, encara que la robustesa dels cantalars i marges ha fet que apleguen a nosaltres en un estat de conservació acceptable.

Amenaces, impactes o pressions

Donat que els cultius estan en desús, la principal amenaça que presenta el conjunt és la falta del manteniment dels marges, que ja presenten sòlides importants.

Observacions

La presència d'aquestes grans acumulacions de pedres amb formes irregulars li confereix al conjunt un elevat valor paisatgístic, a més de ser una mostra del treball acumulat de varies generacions de llauradors.

Nivell de protecció actual

Sense protecció.

Cites històriques, ressenyes i comentaris

No es coneixen.

MG 1.2.

BANCALS DE LA FOIA DEL GINEBRE

Dades constructives

- Disposició dels marges: Disposició paral·lela.
- Traçat dels marges: Curvilini. Adaptat al pendent del terreny.
- Litologia del paredat: Calcaria massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: No presenten coronament.
- Altres elements constructius: Mollons, paradors, corrals, eres i un gran nombre d'elements d'interès.

Mesures i dimensions

- Superfície total: 89.000 m²
- Alçària dels marges: Fins a 2 metres.
- Amplària de les terrasses: variable entre 5 i 35 metres
- Cota màxima i mínima: 810 m / 840 m

MG 1.2.

BANCALS DE LA FOIA DEL GINEBRE

MG 1.2.

BANCALS DE LA FOIA DEL GINEBRE

MG 15.1.

BANCALS D'ONDARELLA

Denominació

Bancals d'Ondarella

Codi

MG 15.1.

Tipologia

Marges.

Ús

Terrasses de cultiu. Actualment amb cultiu d'oliveres, vinyes i ametlers.

Titularitat

Privada.

Descripció

Aquest conjunt de bancals forma part de la finca Ondarella, on trobem un elevat nombre d'elements de gran valor històric i etnològic, vinculats a l'alqueria d'Ondarella, documentada des del segle XII i ocupada fins al XVIII.

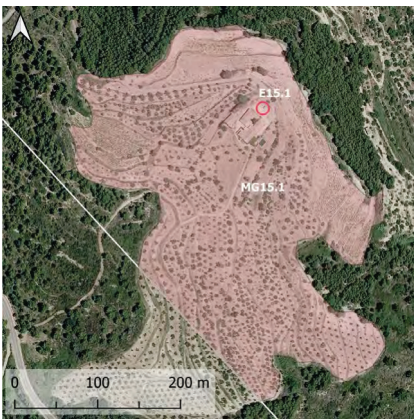
L'àrea catalogada consisteix en una gran superfície abancalada, actualment en us amb cultiu d'oliveres, vinyes i ametlers, on els marges presenten en general un bon estat de manteniment, i que són representatius de la gran zona abancalada que s'ubica al sud del nucli urbà.

Els marges presenten una disposició paral·lela adaptada al relleu amb morfologies rectes i corbes, amb alçàries variables que aconsegueixen els 4 metres en alguns punts.

Destaca dins del conjunt la zona nord-est, coneguda com les Vinyes Blanques pel cultiu de moscatell, amb unes margades en un estat òptim de conservació i alçàries importants. En este sentit també destaca la punta oest del conjunt.

S'observen alguns elements constructius com caves (albellons) o xorradors construïts als marges que permetien el drenatge dels bancals.

A més, a l'interior de l'àrea catalogada existeix una gran era de batre (fitxa E 15.1) a vora de les cases, i en les proximitats també existeix un forn de calç (fitxa F 15.1).

Ubicació

A uns 500 metres al sud del nucli urbà, en la Pda. d'Ondarella.

Coordenades UTM (ETRS89, Fus 30)

X: 743.766 m, Y: 4.283.800 m, H: 600 m

Rutes d'accés

Des de la carretera CV-755 direcció Callosa d'en Sarrià, a uns 200 metres del poble prenem a dreta el camí de la Font d'Ondarella, on, a uns 650 metres, trobarem els primers bancals de la finca d'Ondarella.

Parcel·les cadastrals afectades

03075A00100457 / 03037A00100283

Estat de conservació

L'estat de conservació del conjunt és variable, presenta zones en un estat acceptable de conservació com la zona nord-est de les Vinyes Blanques, i d'altres amb un gran nombre de solides com la zona sud del conjunt.

Amenaces, impactes o pressions

Donat que els cultius estan en ús, la principal amenaça que presenta el conjunt és la falta del manteniment dels marges per l'elevat cost que implica el seu manteniment.

Observacions

Cal fer esment de l'important treball que està portant-se a terme pels propietaris de la finca amb el manteniment dels cultius, així com la producció d'oli d'oliva i varies varietats de vins com vi de Giró i de Moscatell. Aquest esforç deuria veure's recompensat amb ajudes públiques per al manteniment dels marges, donat l'elevat interès etnològic i paisatgístic de la finca.

Nivell de protecció actual

Sense protecció.

Cites històriques, ressenyes i comentaris

No es coneixen.

MG 15.1.

BANCALS D'ONDARELLA

Dades constructives

- Disposició dels marges: Disposició paral·lela.
- Traçat dels marges: Curvilini. Adaptat al pendent del terreny.
- Litologia del paredat: Calcària massiva.
- Tipus de paredat: Irregular poc engalzat.
- Tipus de coronament: Alguns marges presenten enrasada.
- Altres elements constructius: Caves, xorradors i l'era de batre (E 15.1)

Mesures i dimensions

- Superfície total: 89.000 m²
- Alçària dels marges: Fins a 2 metres.
- Amplària de les terrasses: Variable entre 5 i 35 metres
- Cota màxima i mínima: 810 m / 840 m

MG 15.1.

BANCALS D'ONDARELLA

MG 15.1.

BANCALS D'ONDARELLA

MG 15.1.

BANCALS D'ONDARELLA

